

Fonologie

- zkoumání zvukové struktury jazyka/ů
- identifikace pravidelných vzorců v inventářích hlásek a jejich kombinacích uvnitř jednoho jazyka i napříč jazyky
- reprezentace těchto vzorců

Inventář vs. fonotaktika

inventář = množina hlásek, **vokálů** [a u i...] a **konsonantů** [p t k ...]

jazyk A: {a u p t}, jazyk B: {a u i p k}, jazyk C: {a u i p t k}, ...

fonotaktika = jak se jednotky inventáře (hlásky) kombinují

jazyk A: /ap/, /pa/, jazyk B: /ap/, */pa/, jazyk C: */ap/, /pa/ ...

Vokální inventář

angličtina

[i] k[i]ck <i>

[ʊ] l[ʊ]k <oo>

[e] n[e]ck

[ɒ] h[ɒ]t <o>

[ʌ] j[ʌ]mp <u>

[æ] h[æ]t <a>

[ə] [ə]bout <a>

=> 7 krátkých vokálů (V)

čeština

[i] v[i]na <i>

[u] r[u]ka

[ɛ] c[ɛ]na <e>

[o] k[o]za

[a] v[a]na

=> 5 krátkých vokálů

Reprezentace vokálního inventáře

grafické znázornění => reflektuje způsob artikulace vokálů

Vokální inventáře: typologie

3vokální inventáře (Hyman 2008, Backley 2011)

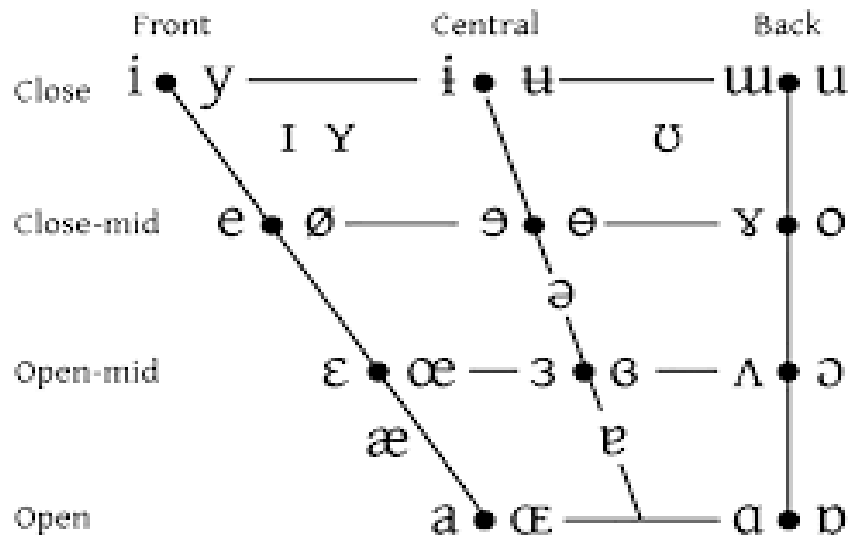
| | | | |
|---------|-------------|-------------|-----------------------------|
| /i u a/ | Aleut | aleutština | aleutsko-eskymácké j. |
| /ɪ ʊ a/ | Bella Coola | | sališské j. (Kanada) |
| /i ʊ a/ | Haida | | dené-jenisejské j. (Kanada) |
| /ɪ ʊ e/ | Quechua | kečuánština | andsko-ekvatoriální j. |
| /i u e/ | Greenlandic | grónština | aleutsko-eskymácké j. |

generalizace => 3vokální inventáře obsahují *i-ové/u-ové/a-ové* zvuky

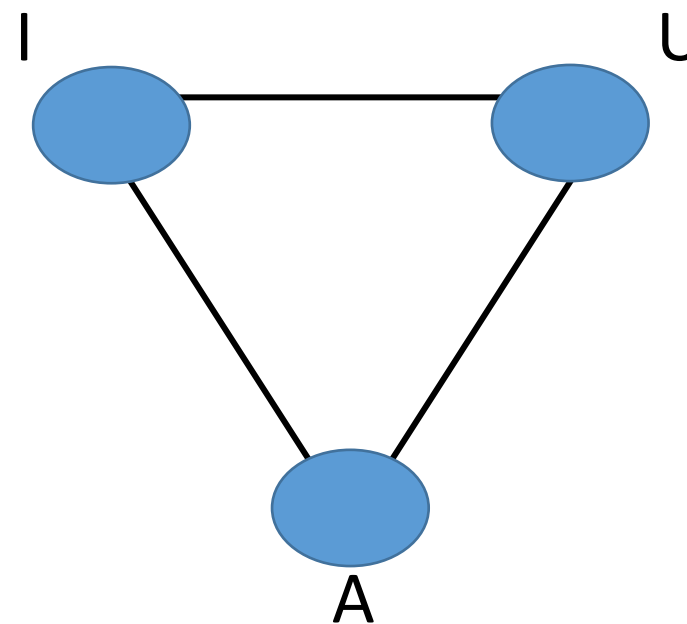
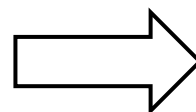
Vokální trojúhelník

zjednodušené zobrazení vokálního inventáře => vokální trojúhelník

=> 3vokální inventáře: vrcholy trojúhelníku (tzv. corner vowels)



Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a rounded vowel



Fonotaktika: konsonanty na začátku slova

| | čeština | angličtina | | čeština | angličtina |
|----|---------|------------|----|-----------|------------|
| pr | prak | price | rp | x | x |
| br | brečet | broom | rb | x | x |
| kr | kráva | cream | rk | x | x |
| dr | dráha | dream | rd | rdousit | x |
| pl | plyn | plain | lp | lpět | x |
| bl | blázen | blast | lb | lbi (leb) | x |
| kl | klepat | clean | lk | lkát | x |
| dl | dluh | x | ld | x | x |

náhodné mezery vs. **systematické** mezery (= gramaticky podmíněné)

#CC: typologie

[p b k d] = šumové konsonanty/obstruenty => T

[r l] = sonorní konsonanty => R

generalizace: 2 typy jazyků (pokud jde o fonotaktiku #CC)

| | #RT | #TR | |
|-------|-----|-----|------------------------|
| typ 1 | ✓ | ✓ | čeština (rdousit/druh) |
| typ 2 | ✗ | ✓ | angličtina (dream) |
| typ 3 | ✓ | ✗ | *nedoloženo |